

MI A SZABADKŐMŰVESSEG?

ÉS MIT AKAR?

ÍRTA

Dr. FRANK MÓR,
az „Akácz” című páholy tagja.

J e lige:
„Szeresd felebarátodat mint magadat.”*

A »Humboldt« című páholy pályadiával koszorúzott mű.

BUDAPEST.

WEISZMANN TESTVEKBE KÖNYVNYOMDÁJA.

1880

I.

Hogyan vezettettünk félre?

Az emberiség művelődési története létérti küzdelmeinek törénete. Élet és halálharcokat vívtunk; küzdöttünk már jóért, roszért: a jót csak kevesen értették, sokan félreértekké, a roszt legtöbben követték.

Az ős és ismeretlen kezdet óta egészen máig megoldhatlan és elérhetlennek látszó nagy problémával: saját boldogításával áll az emberiség szemben. Tüzzel és vassal igyekeztek a boldogságot belé önteni: nem fogott rajta, — majdnem belehalt. Felekezetek és népekre szétszakaszva nem testvéri szeretetet oltottak szívébe; de öldöklő fegyvert nyomtak gyermekkezébe, — használta is esztelenül, embertelenül. Őrültté lehetne lenni a világboldogítók okosságán: békét kötöttünk elleneinkkel; fegyvert ragadtunk barátainkra; szolgáltunk és uralkadtunk; de soha sem magunknak, soha sem magunk fölött. Megtanítottak mindenre, csak egyre: a legfontosabbra nem. Megtanítottak, hogyan kell tigriseknek, hiénáknak, hogyan ragadozó állatoknak lennünk; de embernek hogyan: erre nem, — e mély titkot mindig híven őrizték meg előlünk. »De hát oly nagy titok-e, mi isten, ember és világ? nem! de senki sem szereti hallani, s így titok marad mindig«, mondja Goethe.

Gondolkoztál-e már a fölött, t. olvasó, hogy mi az ember? Ha szerencsétlenség, nagy csapás ér bennünket, kétségebesésünkben miért kívánjuk az ismeretlen halált? és ha ez közelget, kétségebesetten miért ragaszkodunk annyira a sokaktól oly nyomorultnak feltüntetett élethez? — Ha kedveseink köréből valamelyik elhagyja az életet; mi is magunkba szállva korlátolt létünkre gondolunk: és e korlátolt lét félelmében miért nem örvendünk hát mindannyian az életnek? Ki fél a haláltól; miért nem emlékezik meg az életről? és ki nem emlékezik meg a haláról; miért feledkezik mégis meg az életről? — Nemzedékekkel neszdedékekkel látunk felváltani és mégis hányán kérdezik: miért hát ez élet, ha végre mégis itt kell hagynunk? — — — Czél és ok tudata nélkül barangolnak sokan a világban, tétovázás és ingadozás életük.

A minden ség hatalmas nyilvánulásaitól megtagadjuk az erőt és életet, a természet működésében játékot látunk, változásaiban nem az állandót: a törvényt; hanem a véletlenben az észt keres sük, — és kiki megtalálja, mit keresni tud.

Nem ismerjük mi magunkat, t. olvasók! probléma vagyunk önmagunk előtt. Gyermekkorunkban mint felnőttekhez, ember korunkban mint gyermekekhez beszélnek hozzáink; a gyermekszóból egész a férfikorig képzelt kiváltságos állásunkból folyó következetésekhez viszonyítják minden tapasztalatunkat, ferde fogalmakkal fűszerezik ismeretszerzésünket: a valót kétfelében, a lehetőt és lehetlent mint megingatlan, megtámadhatlan biztosat tüntetik fel előttünk. Megzavarják, megállítják gondolkozásunkat; különállóknak, a természettől elszakaszottaknak tartjuk és hisszük magunkat — Eg és föld között lakunk, fejünkkel az eget verjük és talpunk a földet nem éri: a túl és alantat egy hajszára ismerjük, csak hol vagyunk: arról nincs tiszta fogalmunk, az maradt idegen előttünk.

II.

Hol ismerhetünk magunkra?

A természetben. Aliért nem hallgatunk egyedül igaz, csaláthatlan vezérszavaira? — minden fűszál, minden virág, a legparányibb mozgó lénytől az egész nagy és gazdag állatvilágig és minden, mi körülöttünk honol, nem a mulékonyiság jellegével jönek-e már mind a világra? Phoenixként a régiek hamvaiból újúl meg minden útra és újra az egész minden ségen; a lét és nemlét testvériesen összeszövődve követi és örökli egymást, teszik az életet; minden élet a halál okával lép a világ színterére, a halál magvaiban új életre ébred, sírján az új élet reménye szegzi fel zászlaját és a megszűnt lét hantjain a megifjúdt élet virít.

A többiekkel egy és ugyanazon törvényeknek vagyunk alávetve mi is Egy volt szülő anyánk: az örökk és mindig ifjú természet szülöttjei vagyunk mi is. Magasabb értelmiségnk külön, kiváltságos állásunknak indokául nem szolgálhat; relatív fokozatos értelmiséget látunk a világ többi élőlényeinél is. Értelmisége még senkit sem vitt az égbe: egy földben porhadunk el a lábunk alatt széttiport hangyával.

III.

Honnan ered az ember magas értelmisége?

Talán magával hozta világba léptekor? — Korántsem; hiszen maga a genesis is a tudás almafájáról véteti le vele. Ki merné állítani, hogy a tudás fajáról érett gyümölcs hullott az em-

beriség ōsatya ölébe? — — — A tudás fája az életfája, és nagyon is savanyú tapasztalatok érlelték és érlelik még ma is rajta azon gyümölcsfajt, melybe Ádám apánk már első leheletekor beleharapott — és még mi sem emészttünk fel egészen.

Testre és lélekre egyaránt meztelenül, védetlenül lépett az első ember az életbe; iszonyatos küzdelmebe kerülhetett csak pusztai életét is ellenséges környezete: vadállatok marczangolása és az elemek dúlása ellenében biztosítani E nyers küzdelem már elejétől fogva egymásra utalta az embereket, mert csak így lettek képesek ellentállási erejüket fokozni és önfajukat a természet mindenfelé nyilatkozó ellenségeskedése daczára feltartani. Anyagi küzdelem volt ez, melyben az ōseemberiség, a járni kezdő gyermekekhez hasonlóan, testi ügynességet tulajdonított el magának, úgyszólvan tagjait tanulta használni. A természet odadobta a keztyűt: és a kis ember felvette; aránytalan kis erővel kezdte meg az óriási harczot, de a folytonos fáradozás lassanként meg-edzette, nemcsak testileg izmosította, hanem szellemi, habár még igen csekély tehetségét is tanította használni és ezzel együtt fejleszteni és növeszteni. — — — Az évmilliárdok munkájában mindinkább megerősödött ész kicsalta, kileste ellene titkait és ezekből fokozatosan oly véd- és támadó eszközöket alkotott ma gának, melyek birtokában utoljára is véglegesen felül kellett kerekednie.

A létérti küzdelemben fejlődött és fejlődik még ma is az emberiség; nem felülről, hanem alólóról kezdette meg fényses pályáját és legtündöklőbb diadalai már ott kezdődnek, ott haladnak gyors léptetve, hol nem csupán az anyagi erő, hanem az ész fegyvereit is tudta már használni és alkalmazni

IV.

Az értelmiség közvagyon és emberi, jog.

Nem könnyen jutott az emberiség mai értelmisége birtokába, mint láttuk hosszú, végétlen hosszú ideig tartó mérkőzésébe került; de egyszer megnyerve kezdte rögtön előnyeit is élvezni, élvezi ma is; mert általa tette és teszi magát a föld és minden, mi rajta van, úrvá. Értelmiségünk vívta ki magának ez előjogot: emberi jogot: és ez mindenjunkat egyformán illet; ámde ha birtokában még sem vagyunk egyformán, úgy ez egymásközötti egyenlőtlenségnek az ōskezdet óta létezett és mindig is létezni fog értelmi különbség az oka. Az értelmiség közösen szerzett birtok és létbiztosításunk leghatalmasabb kútfeje; ki tehát önző céloktól vezényeltetve tartja fel embertársai elől: az emberiség szempontjából soha meg nem bocsájtható bűnt, öngyil-

kosságot követ el, míg ellenkezőleg lehető terjesztése és általánosítása, mi által kezébe lesz adva mindenkinél, hogy emberi állását felfogva akként éljen és cselekedjék: az emberbaráti szeretet legmagasabb fokát képezi. E fokon áll a szabadkőműveség. Kik alacsonyabban vannak: ám igyekezzenek fölebb haladni, számoljanak magukkal és lelküismérőkkel, a mint tudnak, de a szabadkőművességet nincs okuk és még kevésbé joguk kárhozatni.

V.

Az ember és emberiség hivatása.

Mily messzemenő következtetéseket vonhatunk, t. olvasó, már e kevésből is. Láttuk, hogy mi az ember, tudjuk, hogy hivatása nem lehet más, mint a jó és hasznosnak bizonyult utón önmaga és embertársai tökéletesítésén tovább működni, ismerjük a szükséges eszközöket is, és nem lehet többé idegen előtünk, hogy hol és hozyan hozzuk alkalmazásba.

Az emberiség hivatása magát mindenki által függetleníteni, emancipálni a természettől, mi más szóval annyit tesz, hogy igyekeznünk kell önmagunkban a természet nyers ösztöneit lehetőleg elnyomni és helyettük nemesebb érzelmeket, gondolkozást táplálni és nevelni; kívülünk pedig oda kell hatnunk, hogy a természet utunkban álló ellenséges behatásai ellen magunkat mentői biztosabban megóvandó!?, tőle minden több és több titkot, azaz: természeti erőt hozzunk birtokunkba, hogy ezek által a világuralma még teljesebb mértékére küzdhetünk fel magunkat.
— — — Ebből folyólag igen világos, hogy azon eszközöket, melyeket a természet leküzdésére kívül használunk: embertársaink ellen fordítanunk soha sem szabad; mert nem egymás ellen: hanem együtt küzdünk és küzdhetünk is egyedül sikeresen és biztosan. A léterti küzdelemben nem embertársainktól a fegyvert elvenni, vagy bármi oknál fogva előttük titkon tartani: hanem sőt inkább közöttük minél többet és többet fegyverfoghatókká tenni, diktálja már maga a higgadt megfontolás.

Sem ész, sem hatalom nincs feljogosítva és így tehát nem is lehet hivatva magát az emberiség urává feltolni. A közös célt elérésére nemcsak lehet, de kell is vezetni és kormányozni; de vezetni és kormányozni nem annyit tesznek, mint uralni és saját jól felfogott érdekekben követni és engedelmeskedni, nem annyit jelent mint szolgálni. Íme a célt sikeresebb üldözése itt is követeli, hogy mentői többen lehessenek a vezetők és lehetőleg mindenki által tudjanak értelemmel követni. És ha általviszszük ezt az emberiség bármely institutiójára: a család, társadalom,

község és állam vagy bármire — az eredmény mindenütt az: tanulni és tanítani minél jobban, minél általánosabban, azután alkalmazni és alkalmaztatni soha sajátképeni külön, a többiekével ellentétes , hanem folytonosan közös érdeken. »Cselekedjél úgy, mondja Kant, hogy akaratod alapelve mindenkoron az általános törvényhozás élvéül is szolgálhasson.«

íme; ki felfogja állását és hivatását e földön, annak e rövidre szabott lét is elég nagy és nemes feladatot tűz elé.

VI.

A szabadkőművesség és a communismus.

Az emberiségnek sok joga, de sok kötelessége is van; tát nitani kell az egyiket élvezni, a másikat teljesíteni. Mindkettőt megtesz a szabadkőművesség; az eszköz nála is ugyanaz, min; a melyet a czélhoz vezetőnek tanultunk már eddigelé is ismerni és ha mégis sokan összeütközésben vélik lenni a társadalom vagy állam bármely intézményével: úgy ez összeütközés legfölebb abból állhat, hogy ő a mások által is helyesnek tartott és általán véve jónak is bizonyult eszközlés! módot a lehető legintensivebben és lelkismeretesebben; pontosabban, az emberi méltósághoz illően és hivatásához megfelelően óhajtja végrehajtva látni. A jó a jobbnak, a tökéletes a tökéletesebbnek engedje által minden készségesen a helyet.

A vagyonközösség őrült hirdetői bűnös reaktíót inaugurálnak a habár sok esetben önkéntesen , de a legtöbb esetben mégis becsületes szorgalom összpontosította vagyon ellen: a szabadkőművesi communismus a felvilágosodás terjesztése és általánosítását, szóval a nevelés és tanítás által elérhető relatív egyforma értelmiséget tartja és proklamálja közösnek; az emberiség tökéletesítése és nemesítése iskoláját kívánja felnyittatni és hozzáférhetővé tenni mindenkinél.

VII.

A jezsuiták és a szabadkőművesség.

A jezsuiták valamint újdon álcázott utódaik igen jól tudták mit cselekesznek, mikor az iskola- és nevelésügyet ragadták magukhoz. A hol az ész: ott a hatalom. — — — — De ha a jezsuiták magukhoz tudták ragadni az iskola és nevelésügyet: úgy a szabadkőművesség a felvilágosított kor karjával ki is tudta azt onnan venni és talán nincs messze az idő, mikorон sikerülnie

fog utoljára és véglegesen visszaszolgáltatni azon kézhez: az állam kezéhez, melyből soha is nem lett volna szabad ki is bocsátani.

Kik ama titkos, az emberiség ellen összeesküdött társulatot még ma is a szabadkőművességgel tudják összehasonlitni és párhuzamba hozni: nem cselekednek jobban és okosabban mint kik az ég és földnek az északi és déli sarknak szomszédságba hozatalát tüzték magyarázásuk czéljául.

A jezsuiták centralisálták a tudományt és vele együtt a hatalmat; a szabadkőművesség ellenkezőjét teszi: decentralisálja. A jezsuiták a nép elbutításában tettek hódoló szolgálatot a fejedelmi kényuraknak: a szabadkőművesség a nép felvilágosodottságában keresi az állam hatalmát, erejét és jólétét és ennek növelésében tesz szintén jó vagy talán jobb szolgálatot a többiekkel együtt a királyoknak is. Nem a fejedelem okossága és hatalma; hanem a nép szabadsága és józansága legbiztosabb őrei a trónnak. A jezsuiták szolgálták a kormányhatalmat, hogy uralkodhassanak általa és fölötte: a szabadkőművesség minden szolgálata az emberiségről, az összesség javáért és saját állampolgári és emberi kötelességérzettelből történik. Amott fekete lelkű önzés: itt szeplőtlen önzéstelenség. — Valakit eltompítni, hogy rajta annál kényelmesebb biztonsággal lehessen uralkodni: régi, kipróbtált gyakorlat; de ugyan a végből felvilágosítni: ugyan van-e ki ezt hiszi?

A szabadkőművesség a felvilágosodás terjesztésének azon központját képezi, mely a hasongondolkozásuk. és legyenek ezek mentői számosabban, hozzácsatlakozásuk által kívülre hatva minden nagyobb és nagyobb köröket von maga körül; képezi azon magvat, mely a rokonelemek hozzátapadása által oly testté, a társadalom, állam és egész emberiség oly tényezőjévé fog egykoron lenni, mely a hatalmat igen is kezében fogja tartani; de csupán önmagán fogja gyakorolhatni, mert kívülre már alig lesz mit hatnia; minden magába fog ölelni, barátja és tanácsadója lesz mindenkinet, ellensége senkinek. — — — — Az emberiség tökéletessége és nemessége oly képzelt foka ez, melyet egészen elérni soha sem lesz lehetséges, de a melyhez közeledünk emberi hivatásunk; nekünk pedig a többieknél minden egy lépéssel előbbre lenünk legfőbb szabadkőművesi kötelességünk.

VIII.

Szabadkőművesi humanizmus.

A mindenről hűségesen gondolkozó anyatermészet nem azért hozta ki rejtelmes öléből rövid létünket megédesíthető minden

gazdag eszközeit, hogy megtagadva önmagunkat, feledve létcé-lunkat, nyomorgó siralomházzá tegyük e másra hivatott szép földet: hanem hogy felismerve önmagunkat, használjuk azt javunkra, éljünk magunk- és másoknak, működjünk magunk és embertársaink jólétéén és boldogságán.

E kétszeres és kölcsönös hivatás és kötelesség kizára azt, hogy mások kárán építsük fel saját boldogságunkat; sőt inkább magában foglalja, hogy saját anyagi és szellemi jólétünkben másokat is, lehetőleg kiterjedt köröket: az egész emberiséget rész-sítük.

Ki senkinek sem árt: arról még nagyon kétséges, hogy használ e valakinek; de ki senkinek sem használ: arról több mint bizonyos, hogy mindenkinél árt

»Felsőbb hatalmak intézik az emberek, népek és államok sorsát.« — Nem kívánom e helyen vitatni; de mint gondolkozás! tehetséggel felruházott, tevékenységre hivott ember mindig a közelebb állóhoz, a beviláglóbbhoz tartom magamat Jericho falai ma legalább már pusztta trombitaharsogástól be nem dűlnek: mit alkotni és teremteni akarunk, ahhoz mindenkit kezünkkel, teljes anyagi és szellemi erőnkkel hozzá kell járulnunk. »Minden ember saját szerencséjének kovácsa.« — — »Ilsén is csak azt segíti, ki önmagén segít.« — — Mindkettő régiddé még ma is igaz mondás: mert valóban önkezünkbe van letive sorsunk: de épen ez az, mi kötelességünkkel teszi a munkás, embertársainkra is hasznos életet, ez az, mi türelmességre és a felebaráti szeretet gyakorlására int bennünket

Nincs a nyilvános életben sem a közügyek, sem a politika és még kevésbé a vallás terén egyetlen egy mozzanat, egyetlen egy cselekvény, mely szorosan véve a humanismustól el volna különíthető; mert hiszen mind e cselekvények sajátképen csak azért vannak, hogy az emberiség közös érdekének szolgáljanak.

Nem kell sokat bizonyítanom, hogy a például mai napság oly sokat hangoztatott liberalizmus, demokratizmus és több hasoneszmék ily szempontból tekintve csak akkor fedne meg a sokszor gondtalanul kiejtett szó valódi, élő fogalmának, ha nem csupán színleg, de valójában is megfelelne az illetéenképen tágkörben mozgó; de azért minden egy és ugyanazon alapeszmé-ből kiinduló humanismus minden követelményeinek.

Az emberiség közös érdeke legyen a világ minden cselekedetének határozott vonalokkal rajzolt kerete!

Nemcsak kicsinyes; de hamis, eredményeiben csekély, a végezéltől pedig mértföldekre távoleső felfogás volna a humanismus alatt csakis azon minden nap, valamely kiváló nyomort enyhítő, és mert ideiglenes és legtöbbször csupán helyérdekkű kisszerű jótéteményeket érteni, mikkel egyes esetekben szenvédő embertársaink iránt viseltetünk. — — A szabadkőművesség igen

is résztesz és osztozik a felebaráti szeretetnek ezen bárhol és bármikor nyilvánuló helyi vagy közhasznú műveleteiben: de ha ezzel megelégedve sokkal bővebb és minden kiterjedtsége mellett mégis sokkal körülírtabb hatáskört nem keresne és foglalna el magának: — igazuk volna azoknak, kik a mai felvilágosodott, úgyis humanistikus irányú korban fölöslegesnek, magát túlélnek állítják.

A szabadkőművesség, mint már említém és a mint ez más-ként nem is képzelhető, igen is résztesz és osztozik, sőt indít-ványozza és kezdeményezi is a társadalom közönséges értelemben! minden humanistikus műveit: de az ő humanismusa ennél nem áll meg, sokkal messzebb tekint és terjed — és sajátképen egészen már is sokkal magasabb szempontból indul ki. sokkal mélyebb és melegebb meggyőződéstől vezényeltetik: átkarolja az egész emberiség nemesak anyagi, de szellemi jóvoltát is; — mert hiszen a humanismusnak ama az emberiség általános üdvét alig számbavevő, úgyszólvan csupán anyagi és ez is szükkörű kis oldala: csakis atomikus alkatrészét, alig előérzetét képezi azon általános érvényesülésre váró igazi szabadkőművesi humanismusnak. mely az emberiség anyagi és szellemi szabadságára, az emberek és népek közötti együvtartozás és testvéri érzet fejlesztése- és öregbítésére vezet.

Nemcsak az humánus, ha az éhezőnek kenyерet adunk, hanem még humánusabb — és a szabadkőművesi humanismust így kell felfogni —■ ha azon helyzetbe hozzuk, hogy könyöradományunkra ne szoruljon, ha ébresztjük benne az emberi méltóságot és arra képesítjük, hogy mint a többiekkel egyenállásu és jogú szabad ember önmaga munkája által keresse kenyerét.

Kérdem, t. olvasó: váljon ez e az újkor humanismusa is, mely a szabadkőművesség szükséges vagy szükségtelen volta fölött mer Ítéletet hozni?

Az ős kezdet óta elmúlt évek végtelen során keresztül hangsorgalommal és kitartással összehalmozott, a természet titkait elleső, már már az egész minden séget uralgó ismereteink óriási hézagot, majdnem betölthetlennek látszó ūrt mutatnak fel épen önhivatásunk felismerése és gyakorlásában. Az emberiség mivelődésével a lelkiművelődés nem tartott lépést, anyagi előnyök-höz. bitorló hatalomvágyhoz ragadt küzdelmekben megsebezve maradt hátra és csak vontatva húzza beteg tagjait.

Angolországot gazdag, szabad, humánus és általán véve a legjobb institutióju országnak szoktuk tartani; de mily ítélethez jutunk, ha ezen legelőrehaladottabb állam bármily téren nyilvánuló életének indító okaihoz közeledünk? Egy állam, melynek, igaz, hogy mesés nagy, nemzeti vagyona oly aránytalanul van elosztva, mint Angolországé; egy állam, melynek évi költségvetésében hat millió font, azaz: hatvan millió forint figurái szegé-

nyék eltartására, azaz: az éhhalástól megóvására; egy állam, melynek intézményei ennyi koldust teremtenek; egy állam, mely a nevelésügygyel nem is, és általában csak annyit törödik, hogy abc- és padokba való gyermeket halált lehelő gyári műhelyekben engedi eltespedni. elpusztulni: az ilyen állam sem nem gazdag, sem nem szabad, sem nem humánus, sem nem népe boldogítására ezélző üdvös alkotmányu. — — — Ez államnak csak egy része gazdag: a másik, még pedig aránytalan nagyobb része, földhöz tapadt koldus, csak egy része szabad: a másik rabszolga; ez állam nem is humánus: mert mivel népe boldogsága árán szerzett bő kincseiből egyik kezével koldusai éhező száját tömi be; azt agyonra terhelt munkásain másik kezével százszorosán veszi újra meg.

De hogy ezen specifikus angol humanismus valóban meddig terjed: kitűnt a legújabb kor egyetlen igazán, a humanismus nevében ejtett nagyszerű harezban: az amerikai secessió háborúban, mely tudvalevőleg a déli, leginkább mezei gazdasággal foglalkozó államokban az ideig még fenállott rabszolgarendszernek az éjszaki államok által kívánt eltörlése miatt folyt az éjszak és dél között. — Angolország e háborúban igen könnyen bevilágító szabad kereskedelmi előnyeinek a védvámos éjszaki államok ellenében való megóvása czéljából titkon a rabszolgarendszer védőivel, u. i. a déli államokkal tartott.

íme, t. olvasó! ilyen az újkor, a felvilágosodott század humanismusa. Ez azon irány, melyen annyian vélük emberi kötelességeiket leróhatni, a humanismásnak eleget tenni és hivatalukat teljesíteni.

Minden kornak, minden hatalmi aerának, sőt minden vezérszerepre jutott embernek megvoltak és megvannak a maga sokatmondó és még többet ígérő fényes jelszavai; egész nemzetek és államok, milliárd emberek jóléte és élete esett ezeknek már áldozatul. E szép szavaknak azon sajátságos velük született és felnőtt tulajdonságuk van, hogy habár minden ember nyelvén forognak, mégis aránylag csak kevesen értelmezik és még kevesebben alkalmazzák jól. A szó nagy értelme színleg megfelelő kicsinyes tettek által vetkőzik ki lépésről-lépéstre eredetleges igazi lényegéből. A humanismusból spekulatio, a szabadelvűségből lépcőzet, a hazafiuságból kenyérkereset lesz.

Nem ismeretlen, hiszen elég szomorú tapasztalatunk van, hogy a mindenetre csak reá- és felerőszakolt humanismus czíme alatt mennyi kimondhatatlan nyomor terhelte már e földrészt, hány millióra menő emberélet vérzett el undokul ad majoréin dei gloriám! A történelem arról is tanúskodik, hogy a népjogok czíme alatt kiszédelgett hatalmi polczok a későn felébredett népben ugyanazon jogokat gúnyolták ki és taposták porba utóbb. A szabadság, egyenlőség és tesvériesség évszázados harczok után

sem tudtak még gyermekpóláikból kivetkőzni; mert hiányzik azon természetes tápanyag, mely a csecsemőt nevelje, fejleszsze és életerőssé tegye. A szellemileg és társadalomban fölebbállók nem tudják, vagy nem akarják felfogni és gyakorolni az emberiség előbbrevitelére teremtett földi hivatásukat: a tudatlan tömeg maga pedig állásának megnemértése és félreértése között mozog és ingadoz. — A valódi emberbaráti szeretet követelménye, hogy tanítsuk felfogni, követelni, birtokba venni és gyakorolni veleszületett, elárusíthatlan szent jogait: emberjogait.

Valóban csodálatra méltó, de megdöbbentő is, hogy egyesek, testületek és kasztok saját egoistikus, az emberiség elvakítására, elnyomására irányult célcsoportok elérésére hogyan tudták még minden az emberiséget magát felhasználni önnönsaját maga ellen. Az emberiség a neki szánt törököt még minden önmaga döfte szívébe, a lealázó, gyáva rabigát szolgamódra még minden önmaga rakta nyakára.

Nemcsak kételkedni, de kétségbe is kellene esni az emberiség hivatása egykoroni teljesülése fölött, ha még gondolni sem lehetne arra, hogy végre mégis nagykorúvá fejlődve, önmagáért is fog még küzdeni: nem azon fegyverekkel, melyekkel egyes nemzetek sokszor szomorú emlékezetű hőstetteiket vésték a történet érczlapjaiba, hanem azon kosmopolitikus, minden embert, minden nemzetet testvérnek ismerő közös szellemi fegyverrel, mely egyedül képesít a minden nap csaló és mégis annyiszor kelepczéjébe ejtett álképlcteken felülemelkedve, magasabb és nemesebb szempontból ítélni meg a természettől meri tett földi és egyedüli hivatásunkat, melyből a sok protektionális kegynek gyermeteg hiszékeny agyunkat már már majdnem elidegenítői sikerült.

Nem túlemelkedés, nem isteniesítése ez az embernek, hanem önismeret, — és ezzel megjött azon önbizalom, mely nélkül sem egyesek, sem nemzetek nagy és nemes tettekre soha sem képesítések. Ebben rejlik épén a mai új- és a múlt ó-kor között az óriási, sokaktól még fel sem fogott nagy különbség. Míg azelőtt különféle indokuktól vezényleti bölcsészek és álokoskodók supernaturalistikus iránytól terhes agyaikban pusztta spekulativ ideákhoz kötötték a világot és mérték az embert; míg azelőtt elméleti világot alkottak és prokrustes ágyba erőszakolták be az embert is: addig hála a kutató, teremtő ész fenséges diadalainak, a legújabb korban reálisabb világánézetek nyomulnak előtérbe; tényekre, természettudományi buvárlatok által bebizonyított, megtestesült tényekre, elvitázhatalan és kétségevonhatlan örök törvényekre építjük fel az örök kútforrás remekművét: a világot. -----

Az egész mindeniségi kézzelfogható való, igazság lett előttünk; ráismertünk önmagunkra és rendeltetésünkre, kezünk között van

a vezető ariadne-fonal: visszatértünk oda, honnan soha sem kellett volna távoznunk.

»Für den Dialektiker ist die Welt ein Begriff, für den Schöngest ein Bild, für den Schwärmer ein Traum, für den For-scher allein Wahrheit.« ————— Fogalom, kép, álom! elég sokáig tartottátok fogva agyunkat, szemeinket, érzékeinket! a lidércznyomás még most is szívünkön van; de azért már kiábrán-dultunk, felébredtünk, az igazság kutatása szolgálatába álltunk. Távol mesés ködbe borultak a nyomasztó álomképek, biztos talajt érzünk talpaink alatt; a természet soha meg nem szűnő anyag-cseréje megtanított, hogy miből lettünk, mivé leszünk, tudjuk, hogy mik vagyunk — és ezen tudat lesz vezércsillagunk az életben.

»Willst du nach den Früchten greifen,
Eilig nimm dein Theil davon!
Diese fangen an zu reifen,
Und die anderen keimen schon;
Gleich, mit jedem Regengüsse
Aendert sich dein holdes Thal,
Ach und in demselben Flusse
Schwimmst du nicht zum zweitenmal.«

A türelmesség, testvériesség, emberbaráti szeretet sem isteni, sem emberi parancs által reá nem erőszakolhatok az emberre, ki ezeket nem önmagában, hanem kívüle keresi, soha is nem fogja megérteni, feltalálni; de ki önmagában leli fel, kit ezen birtok tudata és érzete áthat: megelégszik önmaga diktálta tör vényeknek hódolni és engedelmeskedni, teszi a jót és szépet önmagáért, megnyugvást talál minden tette, mint végzett köteles ség után, mely sem dicséretet, sem jutalmat; hanem megelége-dést keres és talál is önmagában.

Ki a jónak és szépnek éltető forrását önmagában találja fel, kinek lelkét ezen önmagában és embertársaiban felfedezett, az egész emberiséget testvérekkel olvasztó isteni lángszikra me-legíti és világosítja; ki nem ruházza fel istenét emberi tulajdon-ságokkal, szenvédélyekkel és gyarlóságokkal; ki nem istenben az embert: hanem az emberben az istenit féli, tiszteli és szereti: nem kinek léleknyilvánulásait az örökkévalóság hitének aggasztó képzletei súgják és eszközük; hanem kit a nagyon is szűk kor-látok közé szorított, egykoron megsemmisülő földilét örököks memento móri ja arra int, hogy léte végén: a sír küszöbén embertársai számon kérik tőle életét: — csak az képes az együvé-tartozás és ebből folyó valódi szabadkőművesi huraanismus fogalmának oly magaslatára emelkedni, hogy túltéve magát minden hagyományos szokás és előíreleten, az összes emberi nem tökéletesbítését és boldogítását tűzve ki czéljául, minden embert egyformán szorítson szívéhez.

IX.

A szabadkőművesség és a politika.

A reaktionarusok és ultramontánok az állam górcsövészei, mihelyt valamely ember vagy népjogról van szó, azonnal kitépnek belőle egy darabot, aláhelyezik a tizezerszer nagyobbító górcső alá, kezdkik nagy szigorral vizsgálni és kutatni; — és miután a rostokban mindig erőt, a sejtekben pedig annak tápanyagát fedezik fel, reflexió utján pedig rögtön világossá lévén előttük, hogy ha a nép megerősödik: ők elgyengülnek, ha a nép meghízik: ők elsoványodnak; — sietnek reáütni a békyleget, kimondani a sententiát: hogy az nem a nép gyomrába való; meghízik tőle, lusta és engedetlen lesz általa.

A szabadelvűség is keresztülmény a nagyaugorok ama procedúráján; abban pedig a forradalom plasmájára találtak és azóta — nem csoda — úgy félnek tőle, mint a tüztől, mely meglehet, hogy őket égeti, de minket csak melegít, mi nagyon természetes; mert ők mindenjárt belé, mi pedig csak melléje állunk.

Nem abból áll az igazi komoly célú liberalismus, hogy az értelmetlen tömegnek oly szabadalmakat, oly polgári jogokat kölcsönözünk, melyek gyakorlásához legtöbbször nem is ért, melyekkel csak visszaélhet, és melyek nem egyszer akaratnélküli eszközöként teszik, mások néha épen ellene fordított czéljainak; hanem a valódi felebaráti szeretettől vezényelt szabadelvűség az, ha megtanítjuk előbb felfogni, érteni e szabadalmakat, ha a felvilágosodás fáklyáját adjuk kezébe, hogy saját szemeivel lásson, saját eszével gondolkozzék magáról, emberi állásáról, kötelességei és jogairól, szóval ha felemeljük magunkhoz.

És most a politikai cselekvények egyik legténylegesebb kifolyására: a háborúra akarom a t. olvasót figyelmeztetni. Vájjon miért vagy kiért ontjuk legtöbb esetben vérünket? miért vagy kiért pusztítják békés lakhelyeinket, gázolják el az egész élet nehéz fáradalmai keservesen szerezte gyümölcséit, dúlják fel anyagi létünk feltételeit, családi szentélyünk boldogságát és reményeit ezen a mai korban valóságos tudományos qualifikált, gyári munkává lett népmészárlásokban? — — Vajmi keveset nyert aránylag háborúk által az emberiség ahhoz képest, mit szenvedett, vesztett és eltemetett!

Ha a politika a humanismus élő vérébe mártja, élő húsába fürja gyiloktőrei: ott a humanismus minden harcosára munka vár. — — És mégis vajmi szégyenletes kevés az — és még ezt sem tudtuk általános érvényre emelni — mit ez irányban nehány évvel ezelőtt oly nagy vívmánynak kikürtölt genfi konventióban

nyertünk! A humanismus igen primitív fogalmával kellene bírnunk és beelégednünk, ha e lépésnél megállva jogos igényeink tovább ne terjednének és magasabbra nem fokozódnának. Az emberiség elleni ama legmerészebb attentatumot visszautasítni; első sorban pedig lehetőleg korlátolni, állatias dühöngéseit lehetlenne tenni; vert sebeibe balzsamat önteni és gyógyítani mindenjunk egyforma emberbaráti kötelessége. — — Nagy feladat ez, melyet az élőkor vétkes elvakítottsága szülte mai viszonyoknál fogva még a késő nemzedékeknek sem fog sikerülni megoldania; de azért a jó magot, hogy egykoron gyümölcsözővé legyen, már ma kell kezdenünk elhinteni; elő kell készítenünk a kedvező termő-talajt, fogékonyabbá kell tennünk a kort nemes küldetése, megértésére, — és a mint egyesekbe úgy a népekbe is bele kell oltanunk, hogy hivatásuk egészen más mint testvérrel bemocskolt harczokban emészteni fel sok hasznosabba fordítható anyagi erejüket, fojtani el testvéries egyetértés és együttszületett életüket.

Ám Ítélj, t. olvasó! vájon kik ily kiváló politikai kérdésekben ily nézeteket vallanak és tesznek között: nevezhetők-e azok csak némi jogosultsággal is forradalmároknak? — — Ha a népnek szellemi állásához mért fokonkénti fejlesztése is forradalom: akkor igen nehéz volna meghatározni, hogy mi hát nem forradalom.

A szabadkőművesi alkotmány minden politikai kérdés fölötti vitát kizár a páholyból, egyszersmind a szövetség minden tagjának szoros kötelességévé teszi az ország törvényeinek tiszteletbentartását. Ez alkotmány mögött ugyan nem állanak sorezredék; de áll a szabadkőművesi erkölcs, — és legyenek meggyőződve, t. olvasók, miszerint ezen egy szavacska elég arra, hogy nemcsak minden páholy; de kivétel nélkül minden egyes szövetségi tag is kötve tartsa magát általa.

A nyilvános életben úgy mint többi polgártársainknak, nekünk is megvannak politikai meggyőződéseink; de hogy ezek a hon többi polgáraiétől miben sem különböznek: arról könnyen meggyőződhetik, ki a legélesebben szemközt állott és még most is álló pártokon végignézve itt is, ott is képviselve találja a szabadkőművességet.

Bizonyos oldalról forradalmároknak tüntetnek fel azért, mert hazai kőművességünket szabadságharcbeli vezérférfiak alapították; ámde a haza egy igaz fiáról sem tételezhető fel, hogy a szabadkőművességnak bűnül rójára azt fel, mit a haza többi polgáraitól hazatiui kötelességeként követelt és méltán követelt. Es ha mindezek daczára mégis forradalmárok, trónfelforgatók és a monarchismus halálos elleneinek állítják oda a szabadkőművesséket: úgy ezen valójában helyesebb nézethez méltó állhatatosság Lessing patriarcháját juttatja eszembe, ki minden érv ellenére utol-

jára is megmaradt az első szónál: »Thut nichts, der Jude wird verbrannt.«

Ha a monarchismus valóban oly tövis szemünkben: ugyan miért nem revoltálnak maguk ellen a szövetségünkhoz tartozó királyok és fejedelmi herczegek? miért nem lökik ki maguk alól a gyűlöletes trónt és miért nem cserélik fel a koronát a vörös sippával? igen, miért nem szegzik ki a forradalom zászlaját és hirdetik királyi palotáik erkélyeiről a köztársaságot? Vagy talán az ellenforradalom rémjei fékezik szenvédélyeket? — — — Agyrémek, gyáva lelkek szülte agyrémek! mélyekkel mindig altattak és altatni akarnak most is.

Politikai nézeteink, mint már mondám, egészen magány-jellegük; de ha mint mindenben, úgy ebben is azon már közelebbről jelzett magasabb humanismus szelleméből indulunk ki, melynek valódi fogalmával a szabadkőművesi eszme ismertetett meg bennünket: úgy ez által sem a társadalom, sem az állam, sem a fejedelem, sem pedig az emberiségnek nemcsak hogy nem ártunk, de mindenannyinak hasznos, jó szolgálatot teszünk. — — — Ám ójjanak meg; mert a lelkünkbe csepegtetett ember-szeretetet a bőségszarujával osztjuk; de roszakarattal ne vádoljon senki.

A politika az exigiens tudománya, a viszonyok és körülményekkel számolnia kell. Hogy melyik a legjobb kormányforma? erre ha jól emlékszem Strauss azt feleli, hogy ez épen olyan, mintha valaki kérdezné: melyik a legjobb kabát? — — — Éjszakon nehéz, délen könnyű, nagy embernek nagy, kicsinyek kicsiny kell stb. — — — Lehetséges, hogy a köztársaság az emberi méltóságnak legmegfelelőbb kormány-forma és bizonyos speciális esetben a politikai okosság a monarchisták közé fogja mégis sorozni. A megfordítóttról nyújt épen példát a mai Francziaország. A köztársaság elvén állani és annak létesítését minden áron, minden körülmény között eszközölni akarni, két igen különböző kérdés, melyek között fekszik az élet és tapasztalat; a döntő szó ezeket illeti.

Minden intézményt azon oldalról kell és lehet csak helyesen megítélni, hogy váljon emberi hivatásunk teljesítésében kezünkhez nyújtja-e a kellő eszközöket, és ha nem: hogy meglevő tormái között képes-e azt tenni; és csak azon esetben, mely a monarchikus államformáról épen nem áll, ha arra bármely körülmény folytán képesnek nem mutatkoznék: volna okunk és jogunk magán a formán túladni és alkalmasabban, jobbat tenni helyébe; — de ha megadja vagy megtudja adni ama eszközöket: úgy állampolgári, hazafiú kötelességünk az első esetben a lehető javításokat minden szem előtt tartva azokat a közjóra felhasználni, a másik esetben pedig azok kisszolgáltatását ismét állampolgári jogunknál és hazafiú kötelességünknel fogva kérni és

sürgetni. — — — Ez azon szabadkőművesi politikai radikalismus, melylyel a kényurakon kívül ma már minden fejedelem kisebb-nagyobb mértékben megtudott barátkozni.

A szabadkőművesség a humanismus dogmáját alkalmazza az életben, az emberiség megváltását tűzte ki céjlául, legfőbb feladatát találja az emberiség templomából, hol mindenjunkat egyformán illet hely, az oda betolakodott az emberiség vagyonán és vérén üzérkedő zsibárusokat kiutasítni, jelszava: az emberiség tökéletesítése által elérhető legnagyobb boldogság! és ha mindezek daczára mégis a meglevő államrend felbontónak állítják oda: úgy az illetők minden esetre akaratuk ellenére a szabadkőművesi célfeliratot, azaz: az emberiség legsajátabb célfeliratot elérhetése és kivihetőségeit oly kormányformától teszik függővé, milyentől a szabadkőművesség sokkal szerencsésebb helyzetben lévén: nem tartja szükségesnek függővé tenni.

X.

A szabadkőművesség és a vallás.

A szabadkőművesi alkotmány épen úgy mint a politikai, a vallási kérdések vitatását is kizárra a páholyból, mint minden politikai úgy minden vallási meggyőződést is tisztel, nemcsak minden másnál, de saját tagjainál is. — úgy tesz, mint minden elfogulatlanul gondolkodó ember, mert hiszen ki volna bőlcsebb a bőlcsnél? ki mérné, vagy ki tudná megmondani, hogy melyik az egyedül igaz vallás? Ki ezt tudja: az szerzi meg első a jogot, hogy azt saját jól felfogott érdekkükben még másokra — és talán ellenükre is reárhozakolhassa.

Minden vallás, mint a társadalom egyéb intézményei, a létérti küzdelemnek talán minden többinél hatalmasabb eszköze; ilyennek bizonyult mindenkoron és még ma is. Oly erkölcsi tételek magvát teszi le az emberi kebelbe, milyenhez a legtöbb ember saját értelme után soha sem jutna el és már ezért magáért is, mert ezáltal az embereknek a társadalom és állam keretében való együttlét és együttműködés megkönnyítették és lehetővé lesz, mondomból már ezért magáért is elvitázhatalnul legnagyobb igényt tarthat a nélkülözhetszégre. Különben róla is az áll, mi a kormányformáról, hogy t. i. mint az emberiség egy intézményét azon oldalról kell megítélnünk, hogy vájon a létérti küzdelemben, emberi hivatásunk teljesítésében mennyiben szolgáltatja kezeinkhez a kellő eszközöket, és ha nem, hogy ugyanazon formák között képes-e igényeinknek megfelelni: és csak azon esetben, ha az elledkezöről győződnénk meg, mely eset, miután nincs sem absolute jó, sem absolute rósz vallás, egyikénél sem

állhat be, és épen ezért, mint elismert szükséges intézmények, egyforma tiszteletben részesítendők, mondomb csak azon feltett, de meg nem engedett esetben, hogy ugyanazon formák között az emberi hivatásunk teljesítéséhez szükséges segédeszközöket nem nyújtja: csak ezen meggyőződésünkre jutás után volna okunk és jogunk magán a formán túladni és célszerűbbet tenni helyébe. Az előbbiek után helyzetünkhoz képest jónak és igaznak kell mondanunk minden vallást, mert már mindegyike bebizonyította, hogy képes nyújtani a tőle várt erkölcsi támpontokat. De ha ez, a mint senki sem tagadhatja, így áll: akkor az államnak semmi körülmény között sem áll jogában a többi vallásformák sértése és elnyomása úgyszólvan prostitúciójával bár-mely speciális államvallást dekretálni és még kevésbé oktroyálni: valamint a vallás sajátképeni képviselőinek szintén nem állhat jogukban a vallást magát mint valami merevet odaállítni, melyen az illétő felekezetnek a viszonyokhoz képest javítást tenni ne lehessen; ez utóbbi autonomikus jogot azért kell a felekezetnek mint olyannak vindikálni, mert a tapasztalat azt bizonyította, hogy minden vallás papjai csak retrograd lépésekre tartják magukat feljogosítva. — — A mihez nemcsak joga van az államnak, hanem a mi kötelessége is, az abból áll, hogy minden valláshoz nem szenvedőleges, hanem cselekvő viszonyban álljon. Koránt sincs tartva bármely vallásnak saját hatás- és érdekkörébe átcsapó tételeit mint valamely zivatart maga fölött kitomboltatni, sőt inkább, ha az előbb jelzett határig mindannyiját egyforma tiszteletben részesíti és oltalma alá helyezi: úgy viszont minden egyikétől követelheti, hogy a társadalom és állam intézményeinek és törvényeinek üdvös kivitele és végrehajtását ne akadályozzák és semmi esetben azokkal összeütközésbe ne jöjenek. Ebből kifolyólag a lelkiismeretszabadság teljes élvezetében nincs elzárva sem egyesek és még kevésbé egész felekezet elől, hogy a vallás már meglevő vagy oda bármi okon és módon belecsempészett oly tételeit, melyek hivatása teljesítésében és emberfejlődésében akadályoznák: magára nézve el nem ismerni és visszautasítani. Egyik fegyver legyen a vallás az emberiség hivatása teljesítésére; de tökéletesbülése bilincséül soha sem szolgáljon, és mert ehhez sajnos, hogy kivétel nélkül minden vallásnak van hajlama, — könnyen juthatnánk azon gondolatra, hogy a meglevő vallásokból a rosztat kiküszöbölvé; a jót pedig mind egyitve egy relativ legjobb vallást alapítsunk az emberiség számára. Ámde ez teljes kivihetetlen; mert épen mi a legjobb benne, a mélyre gyökerzett vallásos érzületet, mely hiten alapszik, nem lehet sérteni a nélkül, hogy — mit épen nem akarhatunk — meg ne öljük. Nem szenved kétséget, hogy legjobb továbbra is minden vallást fény- és árnyoldalaival együtt elfogadni, tisztelni és tiszteletben tartatni; túlkapásai ellen pedig magunkat az érintett korrektívum-

mok és legelső sorban pedig azáltal megvédeni, hogy a tan- és nevelésügytől eltiltjuk, és ezeket az állam szoros kötelességévé teszszük.

íme, t. olvasó 1 vallási fogalmaink és életünk miben sem különbözik a hasonműveltség és felvilágosodottakétől, s ha mégis a vallás halálos elleneinek tüntetnek fel bennünket; úgy rajtunk is csak az történik, mi másokon: az anathemával stíjtott egész újkoron. Kik a felvilágosodottságot nem tudják másként, mint a vallással ellentétbe állítni és károsnak nyilvánítni: azok az igazi vallásfelforgatók és az emberiség elleneinek fizetett zsoldosai. Kik ily mereven teszik fel a kérdést: vallás vagy tudomány; — azok a kettő összeférhetlenségét akaratuk ellenére önmaguk dokumentálják legjobban, felcserélük az eszközt a czéllal és még a külsőségekhez ragaszkodó vallásos kedélyeknek is fölölte megnehezítik állásukat; a vallás kötelékeiből való kibontakozást pedig nemcsak hogy meg nem akadályozzák, sőt inkább elősegítik.

»Vaksággal ver meg az Isten, kit meg akar rontani«; — és vájjon képzelhető e nagyobb vakság, mint bizonyos érdekek megőrzését a felnőtt emberiség ellenében ugyanazon fegyverekkel megvédeni akarni, melyek az emberiség gyermekkorában lehettek csak hatályosak.

A szabadkőművesség egészen másként van meggyőződve; épen a felvilágosodottságban látja az emberhez méltó igaz vallásságot; a vallás formáit, szertartásait sem támadja meg, mert azok alkotmánya szerinti tiszteletben tartásával egyúttal szükségeségüket is nemcsak, hogy kimondja, de tényleg el is fogadja, — és mi sem esik távolabb tőle, mint a tömeg ez egyedüli erkölcsi alapját olyasmiért megingatni, mit minden világosan látó saját erkölcsi kára nélkül vallásos érzületével és meggyőződésével igen is össze tudna egyeztetni; de a műveletlen népnek félreértésnél és ebből folyó visszaéléseknel egyébre okot és módot nem adhatna. A szabadkőművesség ellenségeinek a kétségbecsés ez őrült fegyvereit soha sem használhatná: nem irtó gyűlölet, de testvéri szeretet vezényli minden lépését; még tényleges elleneit sem akarja elveszteni; hanem megjavítni, az emberiség szolgálatába belevonni. — — Ha valahol, úgy épen a vallásban van a legnagyobb konservatismusnak helye, és ha már a köz- és politikai életben is kiszámithatlan zavarokra, erőszakos megrázkoztatásra adnának a tömeg művelődési fokát túlhaladó institutiók alkalmat: úgy mennyivel nagyobb mérvben a vallás terén? És ezen egy érv már maga is elégséges lehet arra, hogy minden gondolkozó embert, főként pedig a szabadkőművességet minden ily iránybani csak káros működéstől tökéletesen távoltartson.

Az újkor haladása, mit azok, kik bűnnek tartják, a szabadkőművességnak tulajdonítanak, mondomb az újkor haladása sem a vallást, sem a valláskérdést nem támadja meg, küzdelme

egyedül oda irányul, hogy választassanak el tőle azon csak időközben hozzátoldott függelékek, melyek eredetben hozzá nem tartoztak és melyek birtokában képes magát minden államhatalom fölér helyezni. Az állam felsőbbiségeért a vallástóli, illetőleg minden egyháztóli függetlenítéseért küzd a felvilágosodottság, vitatja azon életfontosságú kérdéseket, melyek az emberek egyenlővételének gátjait képezik; mert vallási színezetet nyertek azok által, kik uralmuk biztonságát az emberi ész gyöngeségére építették és ez anachronismusból még ma sem akarnak kibontakozni. — — Nem maga a vallás, hanem az önzés és vétkes hatalomvágy szülte kinövései ellen foly tehát az újkor harcza. Es hogy ily képletei vannak: ám ki tudná tagadni? — — a felvilágosodás gyógyító keze azonban elég hatékeny szerekkel rendelkezik maga is a világ e beteg ábrándjai, hallucinatioi ellen. Nem ellenei fegyvere alatt, erőszakos, rögtönhalállal, hanem mint a meglevő okok szükségképeni és így elkerülhetlen következményeként, tehát egész természetes, lassú halállal kell kimálnia az emberiség legfőbb szerencsétlenségei e szülőanyjának. A merev »non possumus«-ra a higgadtan gondolkozó kor »várhatsunkkal« felel. — — — — — A tudomány és felvilágosodottság észrevétenél, minden külső megrázkoztatás nélkül, legbiztosabban ássák alá azon mélyre vert gyökereket, melyek az emberiség legdrágább kincséből: véréből merítették és szívták fel életnedvüket, — és mégis keserű, mérges gyümölcsöknél egyebet soha sem hoztak.

XI.

Materialista vagy idealista-e a szabadkőműves I

A materialismusról a legtöbb embernek és közöttük épen azoknak, kik legjobban hangoztatják és fegyvert kovácsolnak belőle az újkor iránya ellen, vagy nincs tiszta fogalmuk vagy saját czéljaikból kiindulva meghamisítva tárrák ki a közönség előtt. Hogy a materialismus minden eszményit kizár: csak azok állíthatják, kik nem tudnak alatta egyebet, mint a világ gyönyörűinek és javainak hajhászását, az állatias vad ösztönnek kielégítési kívánatát keresni és találni. Ezen úgynevezett élet materialismával szemben helyesen emeli ki Büchner a tudomány materialismusát, — és csakis erről lehet szó — melynek amahoz semmi köze, mely amazt kizárja és mely csakis a világ természetes keletkezését védi a természetfölötti eszményesség, a Spiritualismus és a supernaturalismus ellenében. A kettőt tehát, ha csak készakarva nem lehet összetéveszteni; »a tudomány materialismusa pedig — úgymond Büchner — a legmagasabb eszményesség; mert minél inkább felismerjük állásunkat a terme-

szetben, annál jobban és világosabban jutunk önmagunk és embertársaink iránti kötelességeinknek tudatához. Azon magasztos érzet, hogy a legalacsonyabb állásból egyedül szellemünk által küzdöttük fel magunkat e magaslatig, világnézetünknek az eszményiség oly ihletét kölcsönzi, milyent kelteni egy vallás, egy spekulatív bölcsészet sem képes.« A határtalanság kincseinek új, azelőtt nem ismert útját nyitja fel ez eszményiség az életnek; mert visszatekintve a múltra, a mai tudomány hatalmával kezeink között csak bámulattal és a legnagyobb elragadtatással vethetjük előre szemeinket a még fényesebb, ma talán még csak eszményi; de bizonyára megvalósuló jövő tündérvilágába.

Ha a dolgokat úgy venni mint vannak: materialismus; akkor a szabadkőműves csakugyan materialista és nincs is semmi oka az ily értelemben megtisztelő nevet szégyenleni; mert csak keresni kell tudni: és e komoly realismusban is akadni sok idealismusra, s talán többre is mint maga a gyakorlati élet elbír. Az eszményiségben a valóra, a valóban viszont az eszményire

Fagyos, néma halállepel!
Sin csend, virágzuzmara !
Kikelet anyaölébe
Kora verőfény sugará
Vidor ezüst csergedezve,
Es bajos lenge szárnyain,
Vidám arany mosoly között,
Visz Aether nyájas habjain :
Es száz még száz fezrei közt
Első szülemllett virányá:
Az enyhe és üde légnék
Artatlan szép ibolyája.

Az élet komor telének
Mélabúsan bús bánatát
A szeretet ömlengési
Derítik fel és oszlatják.
S a vészies felhők szövete
Mindinkább s jobban fellazul;
Már ki is terül mögötte,
S helyébe lépett az azúr.
S az élet viruló kora
Ifjan mosolygó ajkain.
Szeretet dala szólal meg
Egi angyalok hangjain.

Ibolya vagy tehát te is,
Kies lét első gyermeke !
A léleknek sima tükre.
Szent és igaz szeretete
Ide hát az emberiség
Orök ifjú kebeléhez!

Oda tárd fel drága kincsed,
S belőle soha ki nem vesz.
Rejtélmes sugaratait
Mindennél díusszülédnek,
Beszéld el híven titkait
A távol nagy mindenégnak ;
Hűséges jó anyánknak
Semiramis : kertjeit,
Nagy édene világait,
S sibyllikus jós könyveit.

A természet óriása
A nagy határtalanságban
Mindennél hall és látható
Akár közel szomszédságban
Nem ! nem néma a természet !
Az ember Ulysses füle :
Mammon-Sáreue lágydala
Puhítja, s szól belüle.
A kaczérnak lángéneke
Mihelyt csak folyóvá tette
Az erény s erkölcs viaszát :
Vad orgiát ül fölötte.

S im ! Scylla s Charybdis között
Az ingó és hütlén bárát
Elnyeli, — ki megyetette
Onnónanyja jó s hű szavát ;
Ki fel nem ismerte magát;
S büszkén uralmodni vágyott ;
Saját testvérei fölött,
Kikhez csak hason szolga volt.

törekedni: az élethivatás útjának elérésére vezet.

A természet óriása
A nagy határtalanságban ;
Mindennél hall, vagy látható,
Akár közel szomszédságban.

Ibolyaszín van az eget
Ólelő sugar fényíven .
Bimbó s kelyhét kitárt rózsa
A szerető fürtje s szívén.
A boltozat csillagai
Es gyémánt harmatcseppjei;
Az öröm és a bánatnak
Edes és vigaszkönyei;
Csillámloan pergedeznek.
Kelet mese gyöngyeként :
Ibolya szende levelek.
Ugy az erényesség szemén
Artatlanság : legszebb birtok,
Es legszebbnél is szébb vagyon ;
Mint a szeretet egymaga
Túltesz mind'félé Kroesuson,
Artatlanság : nagy hatalom 1
Hódít s leigáz kebleket;
Mint a szív enyelgéseit
A vad s engedetlenéket

lm ! kerese helyén, — minden
Fellelünk ; s még csak egy hiány
Nyomasztó ólomsúlyként ül
Még ifjú létünk hajnalán.
Szerencse Istene ! keress
Te Mammonodal másokat !
Csak te bő tudás ! te pótold
Sajgó seb, te hiányunkat!
A szorgalom betűre
Oh, tanítsd meg Ulysszesünk !
Es mesteri kezeiddel
Dugd be hiszékeny csábfulunk !
Eszmény ne hiú, mulékony; —
De legyen örök szeretet 1
Ne kívül, de önmagában
Keresse fel a kincseket!
Ott imádja ö Istenét!
Ott, a mélyból jó szava:
Hogy szív és észssel úr lehess ;
Mindig légy először szolgá!

Akkor majdan nem hervadnak
Kikelet szép virányai;
Lelkednek kies mezején
A szeretet ibolyái;
Sem tikkasztó nyár hevétől,
Sem a sárga irigységtől,
Sem dermesztő ősz szelétől,
Sem a télnek jégkezétől
Elted nyara, ősse s telén,
S ha már galambősz lesz bajad :
Benned mégis a szeretet
Örökké ifjú s zöld marad.

Az élet komor telének
Mélabusan bús bánatát,
A szeretet ömlengés!
Derítik fel és oszlatják.
S a vészes felhők szövete
Mindinkább s jobban fellazul;
Már ki is terül mögötte,
Helyébe lépett az azúr.
S az élet viruló kora
Ifjam mosolygó ajkain ;
Szeretet dala szólal meg
Egi angyalok hangjain.
Es az életnek derekán,
S még alkonyán is az élet
Mindig egy és egyre kiált:
Testvér! testvéri szeretet !
S az élet magas tengerén
A szenvédélyek hullámán;
Bősz moraj s vészes tolongás
Között bárha gyönge sajkan ;
Zugás, bugás daczára is
Biztos kikötőbe evez ;
Kinek hív fülében folyton
Az — és ismét csak az rezeg.

Sápadt érdekké és zöld epe
Elhalnak : s béke áll helyett; —
Ha soh' soha el nem némul ;
Testvér- és *Testvér-szeretet!*

Hogy mit ért a szabadkőművesség a humanismus alatt: hallottuk más helyen, valamint az sem maradhatott az eddigiek után ismeretlen, hogy a humanismusnak ama magasabb eszméjét igyekezik az életbe átvinni. — Az ily humanismusnak az élet minden kérdésére való alkalmazása eszményi czél ugyan; — és ily értelemben a szabadkőművesség eszményi is; — azonban gondoljuk meg, t. olvasók, hogy a tökéletesség minden nagyobb és nagyobb fokát csakis az eszményi után való törekvésben

érhetjük el, s mi is volna az élet eszményi cél nélkül? Mi volna maga az ember, ha minden napí anyagi szükségleteinek fedezésén kívül magasabb hivatást, szellemi cél nem tűzne maga elé? — Legvastagabb egoismustól elfogott szellemre, eltelt lelke a ragadozó állatnál fölebb nem álló testét örököös harczra ösztönözne önfaja: maga az ember ellen. Hol volnának meg azon rugók, melyek ha gyakran önerdek és hiúságtól kölcsönözték is ellentállási és megtörhetlennek tűnő, előre törekvő erejüket: mégis már oly sok szépet és üdvösét eredményeztek az emberiség azon fejlődési processusában, melynek ha összességében nincs is vezető feje, mégis mintegy koordinálva látszanak a legellen tésebb, öntudatlan erők is együvé működni egy öntudatosan kitűzött közös cél elérésére?

Az emberiség fejlődése nem egyszerű tisztítási művelet; nem oly gépezet produktuma, melyet valamely mesteri kéz kényét kedve szerint hoz járásba és állít újra meg; nem oly gépezet, melynek egyes kerekei előrelátott, célszerű alkotásuk és elhelyezésükkel fogva bizonyos rendszer szerint egymásba fognak: hanem oly vegyi processus, melyen a legkülönbözőbb, legellen tésebb elemek elemi harcában a rokon-elekemek együvé olvadásából, az ellentétesek visszalökése és felemésztséből, tehát bizonyos öntudatlan természeti erőnek természeti törvényeken alapuló örököös működése és forrongásából, mindig tisztább és tisztább, egyszerűbb, tökéletesebb és belértékesebb alaki részek maradnak a felsők és győztesek.

Az emberiség fejlődési küzdelmében tehát helyet talál magának a jó és gonosz, a szép és rút, a való és hamis, a szere tet és gyűlölet, szóval minden emberi szenvedély, jó és rózs tulajdon. De épen ezen ellentétek örököös harcából kell győzelmesen kivonulnia azon igazságnak, melylyel képzeletünkben, az eszményi utáni keresésben már ma is elárasztjuk a világot. ----- íme, t. olvasó, az eszményinek reális, positív: és a realismusnak eszményi oldala is van; — ha a jót, szépet, üdvöst stb.-it ellen tétekkel! ama küzdelemben minden körünkben arra alkalmasak és biztosaknak mutatkozó eszközökkel támogatjuk. Az eszményi után tehát igenis lehet és kell is törekednünk, nem fogjuk elérni; de közelebb jövünk hozzá, — és ez épen emberi hivatásunk és kötelességünk.

XII.

A szabadkőművesség és a kosmopolitizmus.

A szabadkőművességek az egész emberiséget átölelő amaz eszményiségét sokan oly kosmopolitizmusnak tartják, melyben a szorosabb haza iránti szeretet: a hazafűság elvész. — Ez állí-

fással homlokegyenest ellenkezik azon elvitáthatlan tény, hogy a szabadkőművesség bárhol és bármikor még mindig a nemzeti mozgalom élén állott; s ha e magatartása miatt bizonyos oldalról soha megszünni nem akaró vádakat érdemlelt ki magának: úgy ez már magában véve is sokkal több, semmint az ellene emelt hazafitlanság vágda ellensúlyozására szükséges.

Kinek az emberiség iránti szeretető hazája határoszlopain túl kezdődik: az üres, tartalomnélküli szót vett értelmetlen, világot és embert kizáró, önzéstől mozgatott nyelvére. — Ki mindenkit, csak saját gyermekéit, saját testvéreit nem szereti: a természet ily ellenmondást nem szülhet; ily monstrum nem létezik.

A szabadkőművesség igenis kosmopolitikus intézmény; mert mindenütt van és szerető karjaiból senkit sem zár ki; de működési terét nem a távolban, hanem ott keresi, ahol épen van: saját hazájában; a legközelebből és nem a távolesőből indul ki.

Ki az emberiségnak a művelődés által elérhető haladását és boldogságát tűzte ki maga elő: annak igyekezete őszinteségét saját gyermekei nevelésében kell első sorban tanúsítania. — A legtöbb ember hatásköre igen szükre van szabva; de e szűk téren is tehetségéhez képest kicsinyben azt tenni, mit az emberiség herosai nagyban tettek és tesznek, mindenjük egyforma kötelessége.

»Gleich sei keiner dem andern; doch gleich sei jeder dem Höchsten.
Wie das zu machen? Es sei jeder vollendet in sich <

Goethe.

»Wisst ihr, wie auch dér Kleine was ist? Er mache das Kleine Recht; dér Grosse begehrt just so das Grosse zu thun.<

Goethe.

Igenis 1 a kicsinyt jól tenni: az által leszünk méltók a nagyokhoz. — Az emberhez hatáskörében legközelebb áll családja; első és legszentebb kötelessége tehát ehhez köti, ezé élete, ezé vagyona és ezé minden. Mint családfő nemesak maga; de családja érdekében is becsülésre méltó nevet tartozik szerezni, családja anyagi létezhetéséről gondoskodnia s minden törekvését boldogítására kell irányoznia; gyermekit úgy kell nevelnie, oly lelkiművelteget kell szívünkbe oltania, hogy bármely esélyek között is a társadalom hasznos tagjai, hazájuk hű fiai, az emberiség üdvét szívükön hordozó s így hivatásukat minél teljesebben betölző emberek és állampolgárok legyenek. Ki családja iránti e kötelezettségeit lerója, az nemcsak annak, de hazájának, sőt az egész emberiségnak is tartozó jó szolgálatot hozott.

Hazájának még többel tartozik az ember; anyagi és szellemi jóvoltáért és felvirágzásáért minden tőle csak kitelhető áldozatot készségesen meg kell hoznia; hozzája mint állampolgár és

emberhez kötött minden igényeinek lehető teljes anyagi és szellemi erejével, minden önierdeket kizáró módon eleget tennie.

Ki családja és hazája iránti e kötelezettségeiből mivel sem maradt adós; és elég nagy szellemi és anyagi tőkével rendelkezik még azután is: bizonyára tudni fogja, mivel tartozik még az összemberiségnek; igen tudni fogja, mit szíve sugal:

»Emberszeretet a valódi Isten szeretet.«

Feuerbach.

Az összes emberi nem: az emberiség boldogsága minden állam, minden nemzet és a mennyiben ez ily általanosságban érthető és elérhető, minden ember boldogságát tételezi fel és foglalja magában. Magából a doleg természetéből foly, hogy e habár külön-külön, de mégis együttes közös cél egészbeni eszközlése nem lehet csupán egy állam, nemzet vagy épen ember feladata, nem pedig azért, mert nincs ember, nemzet, de állam sem, mely még a legkedvezőbb körülmények és viszonyok között is az örök természettől az évmilliárdok óta az emberiség homlokára jegyzett e kérdőjelre szűk határaiból és a mindenhez mért csekély eszközeivel a feleletet megadhatná: de vigaszunkra, megnugvásunk és immár büszkeségünkre szolgálhat viszont az, hogy nincs is a nagy mindenhez oly gigantikus hatalmassága, mely az igénytelen ember homlokáról ama kérdőjelt egy világármádiával is letörülhetné, — és az elmúlt évek végtelenségét betölött napirendre térhetsége által. A kérdés áll; lángbetűivel megvilágít minden emberlakta helyet: feleletet vár az összemberiségtől,

Felemelkedett fővel jár ez igazság egyik sarktól a másikig, meglehet tőle vonni a világosságot, békákba lehet verni, halára lehet kínozni, — de megsemmítni soha.

A nagy mű felépítéséhez minden nemzetnek hozzá kell járulnia az építő anyaggal; de minden nemzet hatáskörét első sorban saját országa határai képezik; e látszólagosan szűk téren, a kezében levő eszközökkel kell teremteni azt, mit tőle az összségek vár. Az összességek szolgál, ki egyesnek szolgál, az emberiséget szolgálja, ki hazáját szolgálja. Ki hazája boldogságát téveszti szem elől: az előtt az emberiség követelményei ismeretlenek; ki rósz hazafi: az egyszersmind rósz ember is.

»Man bemerkte übrigens leicht, — mondja Roscher nemzetzgazdaszatában — wie die engeren Kreise des Gemeinsinns äusserlich dem Eigennutze näher stehen, die weiteren Kreise dem Trachten nach dem Gottesreiche. Und doch bedingen sich alle diese Kreise gegenseitig; der Kosmopolitismus oder Kircheneifer ohne Vaterlandsliebe, der Patriotismus ohne Gemeindetreue und Familienliebe sind mehr als verdächtig, aber auch umgekehrt.«

A tudomány kelyhének még senki sem nézett fenekére; maradt mindenkinél még elég tanulni valója. Az önhiszeműség

és hiúság Ikarusi szárnyainak csalfa szerkezetére bízza magát, kit álmodott magaslatán ködbe borult szemei nem engedik látni, mi alatta van és a miről koszorús költőnk oly szépen és híven mondja:

»EZ BÖLCSÖD S MAJDAN SÍROD IS, MELY ÁPOL S ELTAKAR.«

Az álkosmopolitáktól korlátoltnak mondott honszeretet: vezethet csak az emberiség szeretetére. A szabadkőművesség ezt igen jól megértette és távol látköre daczára is első sorban ez alapon emelte és építette fel működési szervezetét. Segélyünket, hol erre szükség van, sehol sem szabad megtagadnunk; a szomszéd házát is oltanunk kell, már csak azért is, hogy saját lakunkra által ne csapjon a tűz; de mihelyt ez lángban áll: nem érünk reá többet másokéit oltani.

A szabadkőművesség kosmopolitikus intézmény, de első sorban mindig nemzeti, állami.

Ím itt a szabadkőművesi kosmopolitismus! Erre tanítja a szabadkőművesség tagjait; így tanítja munkásságra, a munka tiszteletére, a közügyek iránti érdeklődésre; így teszi jó családfókké, hazafiakká, állam és világpolgárokká!

XIII.

Titkos társaság-e a szabadkőművesség?

Most, miután igyekeztem a szabadkőművesség ellen rendesen felhozatni szokott vádakat — legyen szabad reménylenem és hinnem, hogy némi sikerrel — tarthatatlanságukra visszavezetni, és egyúttal a t. olvasót a szabadkőművesi eszme és cél megértéséhez talán közelebb is tudtam vinni; most, miután tisztaztam azon eszmét, mely annak daczára, hogy sokakban eddig csak kétélyeket és homályosságot tudott ébreszteni és hozni: mégis a világosság terjesztésére van hivatva; mondom, most ezek megtörténte után még egy kétély teljes mosolyt látok a t. olvasó ajkán: és ezt kívánom letörleszteni. Bizonyára azt kérde a t. olvasó ama mosolyával, hogy ugyan miért titkos hát a szabadkőművesség és mire való ama mély homályba, mysterikus titkolódásba való burkolodása, ha csakugyan a fenálló rendszer és törvényekkel semmiben sem ellenkező s mint mondja, oly tiszta célja van? — Elmondtam czélunkat és ezzel bebizonyítottam, hogy nem titkos. E bizonyításnak bizonyítása: a szabadkőművesi nyíltság, mely nem akar és nem is tud hamis fegyvereket használni; igen is bizonyítása a szabadkőművesi jellem, melynek egyedüli fegyvere: az igazság. A mely szövetségnek czéljai nem titkosak; hanem talán minden várakozást meghaladó oly nyíltak,

milyenek az előadottak után kétségkívül a szabadkőművességé; az nem titkos, hanem a mint azt mindenki legjobban tudja, és mi is szívesen bevallónk: titkon működő társaság, A kérdés tehát az: miért titkon működő a szabadkőművesség? Es hogy a kettő között nagy különbség van: ki fog világlani az utóbbi kérdésre való feleletemben.

XIV.

Miért titkon működő a szabadkőművesség?

A szabadkőművesség titkait összejövetelük alkalmával, úgynevezett munkájukban és a külvilágban egymás felismerhetésére szolgáló bizonyos jelek képezik. E jelek a szabadkőművesség lényegét természetesen nem képezhetik, külsőségek ezek, melyek reá nézve szükségesek és értékesek, a kívül állóknak pedig legfőlebb a kíváncsiság nem engedi közömbösöknek lenni. E jeleket, a mennyiben talán meglehet, hogy egyrészük fölösleges: úgy e fölöslegest a mai korban a múlt iránti kegyelet tartja fenn; a mi pedig a másik részt illeti: úgy annak már meg van pozitiv haszna és nélkülözhetlen is; a mennyiben legbiztosabb záloga annak, hogy azok, kik testvérekké szövetkeztek az egymással! érintkezésben, akár bel- akár kíméletükben, nemcsak hogy minden szenvedélytől mentek legyenek, hanem minden csakis a jó-akarat és szeretet által vezéreltessenek; a szorosan vett ismeretető jelek pedig lehetővé teszik, hogy szövetségünk tagjai az egész világban egymást felismerjék, s hogy így szükség esetén alkalmuk legyen azon testvéri szeretetet, melynek az összemberiség érdekében működésüket felajánlották, legelső sorban a hasonmi-nüségüken: saját szövetségük tagjain gyakorolni. A kőművesi jelek továbbá, és ez sajátképen föczéljük, mert titkon működé-sünk csak így biztosítható; mondomb a kőművesi jelek főként arra valók, hogy bennünket hivatatlanok és ezek beavatkozása és visszaélésüktől megóvjanak.

A titkon működés még mai nap is fenálló, nemcsak jogosultsága és célszerűsége; de elkerülhetlen szükségessége: legelső sorban a tagok megválasztásánál nyilvánul. Csak gondoljunk a társadalom bármely céljára szövetkezett egyletre: és rögtön világos lesz előttünk, hogy mennyivel nagyobb sikert lehetne azok bármelyikében is kivívni, ha a tagokat szigorúan meg lehetne választani, és a nem odavalókat, kik vagy mint ez rendesen tör-ténik, miután semmi felelősséggel nincs rajtuk, semmit sem tesznek, vagy pedig csak zavarnak, mondomb mennyivel nagyobb sikert tudna felmutatni minden egylet, ha e nem odavaló értei metlen és sokszor roszakaratókat távol tudná tartani, mint mi

a választás alá való esés és a jelek által tudjuk, vagy pedig az ily bennlévőket kizárti, mit mi szintén teszünk, azon tudat biztonságával, hogy az egylet ügyeinek, már ha megboszulás tekintetéből is, soha sem fognak ártani, mit szövetségünk titkon működése s erkölcsi ereje által annyira biztosít, hogy a millióra menő szabadkőművesek között, és a múlnak még több milliói között a számtalan kizártasok daczára még egyetlen egy sem találkozott a szabadkőművesség századok óta való fenállása óta, ki a szövetség legcsekélyebb ügyét, jelét vagy bármijét elárulta volna. Vallják meg, t. olvasók, hogy ily előnyök, ily erkölcsi hatalmat szervezetünkön kívül semmi egyébb, és legyen ez bármi is a világon, nem nyújthat, nem nyújtott és nem is fog nyújtani soha. S ha mindez mégis csak anyagi ügyekkel foglalkozó egyetekről áll: mennyivel inkább akkor a szellemi és erkölcsi célra egyesült szabadkőművest szövetségről!

Szövetségünk többször jelzett céljainál fogva nemcsak, hogy mindenkit nem használhat, de a dolog természeténél fogva sokan ártalmára lehetnének és lennének is; miért nagyon is meg kell választania használható tagjait Megkívánjuk a felvendőktől, hogy nemcsak a tárgyhoz mért értelemben bizonyos fokát, hanem azonkívül és főként feddhetetlen erkölcsiséget és becsületességet is hozzon magával, és ha valamely választásban, a mint ez a legszigorúbb elővigyázati rendszabályoknál is, mik nálunk meg is vannak, megtörténetik és meg is történik s legnagyobb sajnálatunkra mégis csalatkozunk: úgy maga az eljárás módja és az illetőnek a szövetségen leélt ideje, a mint már kifejtettem, biztosítanak arról, hogy soha kárunkra nem lehet, mi bizonyos megszorítások nélkül és nyilvános működés mellett soha sem volna elérhető. A titkon működés haszna nyilvánul továbbá abban, hogy a hasongondolkozásuk eszmecseréjükben idegen elemtől nem háborgattatváu, egyenesen céljuk felé haladhatnak és a kivitelben egyötöntizeddel rendelkezhetnek. A titkon működés és az ez által valósuló testvéri eszme szorosan egymáshoz fűzi a tagokat és munkásságot is róv reájuk; eszközli tehát utóbbitanban azt, mit társadalmi szövetkezések csak pénzzel sazzal sem tudnak annyira elérni. Elméletileg minden ember szereti felebarátját, de szövetségünk titkon működése bennünket megtanít a gyakorlati testvérszeretetre is, az összetartozás oly érzetét kelti bennünk, milyen sehol másutt fel nem található; és hogy szoros összetartásra a keveseknek a sokak között mily nagy szükségünk van: azt a t. olvasó ép oly jól tudja, mint csak magunk; szükséges, mint megmutattam, célnunk elérésére; de szükséges a rólunk tévfogalommal bíró, sokszor ellenséges külvilág ellenében is. Bármi cél elérése szükségessé tesz az illető tárgygal vagy eszmével meghitt, lelkiismeretes és kitartó egyéneket; ám nézz végig, t. olvasó, a társadalom intézményein és felelj magadnak,

hogy mint gondoskodik a nyilvánosság ama három tulajdonról. — Félreértés, túlkapás és visszaélés: ezek vannak napirenden; de nincs is veszélyesebb, mint valakinek oly eszmét adni nyelvére, melynek lényegét fel nem fogja. Hol van azután a társadalmi rend biztosítéka? Ott van a legvilágosabb példa, a kommunismus-, internáliónalizmus- és nihilismusban; három szörnye az újkornak a félokosak és félbolondok kezében és tapasztalatból tudjuk, hogy ezek a veszedelmesek. A legveszedelmesebb, kinek nincs mit vesztenie, és vannak minden ilyenek. Az önzéstelen visszariad ily eszközöktől; mert nem annyira a czél gyors, mint biztos elérése fekszik szívén. A becsületes jellemű, értelmes emberek kezében az egyenlőség, testvérисég és szabadság értékes, nemes: az ellenkezők kezében gyilkoló fegyver. Az igazság terjedése lassú; mert csak kevesen értik meg, keskeny sikátor, melyen csak kevesen férnek el: a félreértés bő országút, sok fér el rajta, sokat ragad el, mert kényelmes rajta haladni; hógombolyag, mely mire lehömpölyögött, iszonyatos, minden szétzúzó, eltemető lavinává lett. — A szabadkőművesség nem rombolni, de építni, megértetni és nem félreértetni akar és azért nem nyilvános; hanem titkon működő; mert egyedül így van azon szerencsésebb helyzetben, hogy kikhez beszél: meg is értik.

XV.

Befjelezésüll.

A szabadkőművesség működése gyümölcsait nem önmaga akarja élvezni: nincs oka eredményeit nyilvánosságra hozni. — Csak hiú feltületesség van oda utalva, hogy csekély értékét az őt épen szülte perez tükrözze is vissza: a komoly alaposság a jövőbe tekint; abban találja biztosítékát, gyümölcsöző eredményét és büszke koronáját azon terebélyes nemes Kának, melynek igénytelen kinézésű magvát a jelenben teszi le. — Ezen alapos-ság honol a szabadkőművességen is; jelen észrevétlen minden tetszelgés nélküli nagy munkája ez biztosabb, jobb s szébb jövőnek veti meg alapját. A felületesség és érdek — ranghajhászás faiseurjei Ariondalukkal bájítják el a tömeget; — de a szabadkőművesség Ulyssesként viaszossal tömi be füleit az újkori Sirenek e hangja előtt: — és kitűzött célfához híven, biztosan vezető újtát egy perczre sem hagyja el.

Nincsen sem oly, sem oly kicsiny, ha csak egy embert illet is, hogy bennünket ne érdekeljen. Az emberiség üdvéért verő szívünk minden dobbanása egy-egy aktio, egy egy szem az emberiség fejlődése nagy és megszakaszthatlan lánczolatában. A

szabadkőművesség éltető ereje mindenütt nyilvánul; a jónak védője, a rosznak ostora; szeretet vagy gyűlölet legyenek bár a jutalom: nem háborgat, egyaránt fogadjuk 1 a jók szeretetét megnyerni, a roszak gyűlöletét kiérdemelni: ez a mi hivatásunk, mennyiben sikerül egyik vagy másik: ez kötelességünk teljesítésének hémerője.

A művelődés által elérhető legnagyobb boldogságra törekedni az emberiség hivatása; ezen jelige alatt működünk. Hogy mi feladatunk van magyar hazánkban? — megértetni jellegénket. — Ám ítéld mos magad meg, t. olvasó, hogy mi a feladatunk? mik vagyunk? és mit akarunk?